

सर्वोच्च अदालत संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ
आदेश

०६९-WO-१३९२

विषय: उत्प्रेषणयुक्त परमादेश ।

पर्वत जिल्ला पाङ गाउँ विकास समिति वडा नं.१ सहश्रद्धा बस्ने तेजनाथ
रिजाल-----१
ऐ.ऐ.बस्ने भगिरथी रिजाल-----१
ऐ.ऐ.बस्ने ढाकाराम रिजाल-----१
ऐ.ऐ.बस्ने कृष्ण प्रसाद पर्वत भनी लेखिएको कृष्ण प्रसाद रिजाल-----१
ऐ.ऐ.बस्ने रामजी रिजाल-----१

निवेदक

विरुद्ध

जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, पर्वत कुश्मा-----१
ऐ.का स्थानीय विकास अधिकारी -----१

विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम यस
अदालत समक्ष परेको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार छः-

हामी निवेदकहरूको नाउँमा दर्ता कायम रहेको पर्वत जिल्ला पाङ गाउँ विकास समिति
वडा नं. १, सि.नं. १८७ को पूर्व गण्डकी नदी, पश्चिम कित्ता नं. १५४, उत्तर बाटो, दक्षिण
गण्डकी नदी भएको यति चार किल्लाभित्र रहेको कि.नं. २३१ को क्षेत्रफल २६-४-३-१
जग्गा हामी पाँचै निवेदकको संयुक्त नाउँमा दर्ता श्रेस्ता कायम रहेको निजी आवादी पैतृक
सम्पत्ती हो । विपक्षी नेपाल सरकार जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वत, कुश्माबाट

आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को लागि आन्तरिक आय ठेक्का सम्बन्धी सिलबन्दी बोलपत्र आह्वानको सूचना भनी प्रथम पटक मिति २०७०/२/२३ मा जिल्ला विकास समिति पर्वतको सूचनापाटी एवम् स्थानीय साहारा न्यूज पत्रिकामा सार्वजनिक सूचनाको रूपमा प्रकाशित गरिएको रहेछ । उक्त ठेक्का सम्बन्धि विवरण (बोलपत्र) आह्वान ढुङ्गा, गिट्टी बालुवा, रोडा निकासी कर र बिक्रीको लागि पर्वत जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं.१ क्र.सं.१, ठेक्का नं. १(क) ठेक्काको नाम (दमुवा खोला बगरदेखि सहश्रधरा क्षेत्र हुँदै मल्याङ्गदी खोला गिट्टी, ढुङ्गा, बुलुवा, रोडा, दहत्तर बहत्तर, स्लेट, ग्रेभल, माटो आदि) उठाउनु पर्ने क्षेत्र (नाडलीवाङ्ग गाउँ विकास समिति र पाङ गाउँ विकास समितिको सिमानामा पर्ने दमुवा खोलादेखि पूर्वदक्षिणतर्फ कालीगण्डकी नदी तथा मोदी खोलाको बगर, रति खोला र मल्याङ्गदी खोलाको वरिपरीको क्षेत्र) तोकी न्यूनतम अंक भ्याट बाहेक रु.६२,००,०००।०० तोकी बोलपत्र आह्वान भएको रहेछ । उक्त सूचनाले पर्वत जिल्ला पाङ गाउँ विकास समिति वडा नं.१ कालीगण्डकी नदीको पश्चिमतर्फ किनारामा रहेको हाम्रो संयुक्त नाउँमा दर्ता कायम रहेको कि.नं. २३१बाट समेत ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा निकासी र बिक्री गर्ने भनी सूचना निकालिएको रहेछ । विपक्षीहरूको उक्त कार्यले नदी खोलाको बहाव नै परिवर्तन हुँदै जाने खतरा उत्पन्न भई एकातर्फको मानव वस्ती नै सखाप हुने सम्भावना रहन्छ । त्यसै गरी उक्त कार्यले वातावरणीय प्रभावमा पनि प्रतिकूल असर पर्ने निश्चित छ । साथै नदी किनारा वरिपरिको खेतीयोग्य जमिनसमेत बगरमा परिणत हुने अवस्था छ । उक्त आन्तरिक आय ठेक्का सम्बन्धी सिलबन्दी बोलपत्र आह्वानको निर्णय गैर संवैधानिक, गैर कानूनी र कानूनको उचित प्रक्रिया विपरित समेत भएको र यस कार्यलाई बदर गराउने सम्बन्धमा अन्य कुनै वैकल्पिक उपचारसमेत नभएकोले यो रिट निवेदन लिई उपस्थित भएका छौं ।

सूचनामा परेको चार किल्लाभित्रको जग्गा हाम्रो दर्ता श्रेस्ताभित्रको जग्गा हो भन्ने सम्बन्धमा उक्त जग्गाको फिल्डबुकको प्रतिलिपि र यसैसाथ प्रेसित जग्गाधनी प्रमाण पूर्जाबाट पनि स्पष्ट हुन्छ । हाम्रो उल्लिखित जग्गाबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा निकासी बिक्री भनी निकासी कार्य नगर्न नगराउन विपक्षी जिल्ला विकास समितिमा अनुरोध गर्दासमेत बेवास्ता गरिएको छ ।

यसै विषयमा यसै जग्गासमेतमा यिनै विपक्षीले मिति २०६८/२/१९ मा ठेक्का सम्बन्धी विवरण (बोलपत्र) आह्वान स्थानीय पत्रिकामा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा निकासी कर र बिक्री (निजी जग्गामा उत्पादित समेत) सूचना प्रकाशित गरिएकोमा हामी निवेदकहरुसमेतले पुनरावेदन अदालत बाग्लुङ्गमा निषेधाज्ञा र परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भनी रिट निवेदन दायर गरेकोमा ठेक्का सम्बन्धी कुनै काम कारवाही नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीका नाममा अन्तरिम आदेशसमेत जारी भएको कारणले गत वर्षको ठेक्कामा हाम्रो उक्त कि.नं.बाट विपक्षीहरुले ढुङ्गा गिट्टी निकाल्न पाएका थिएनन् । पछि उक्त मुद्दामा सम्मानित पुनरावेदन अदालत बाग्लुङ्गले मिति २०६८ भाद्र २८ मा अन्तिम फैसला गर्दा निजी जग्गामा उत्पादित ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा बिक्री गर्नका लागि ठेक्का बन्दोवस्त नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षी जिल्ला विकास समितिको कार्यालय कुश्मा पर्वतका नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहर्‍याई फैसला भएको थियो । उक्त फैसला हालसम्म पनि अन्तिम भएर बसेको छ । पुनरावेदन अदालत बाग्लुङ्गको फैसलाको पूर्ण बेवास्ता गर्दै पुनः विपक्षीले सोही जग्गामा २०७०/२/२३ मा आफ्नो सूचना पाटी एवं स्थानीय पत्रिकामा सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरी अदालतको आदेशको अवज्ञा र हाम्रो सम्पत्ती माथि अनधिकृत अतिक्रमण गर्न लागेको स्पष्ट छ ।

यसरी माथि उल्लेख गरिएबमोजिम विपक्षी जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वत कुश्माको आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को लागि आन्तरिक आय ठेक्का सम्बन्धी सिलबन्दी बोलपत्र आह्वानको सूचनाले हाम्रो संयुक्त नाउँमा दर्ता कायम भई हकभोगमा रहेको कि.नं. २३१ (क्षेत्रफल २६-४-३-१) निजी जग्गाको क्षेत्रफलसमेत समेटेकोले विपक्षीहरुले हाम्रो निजी जग्गा जबरजस्ती हडपी निकासी गर्ने कार्य गर्न लागेकोले उक्त निर्णय तथा काम कारवाही र सूचना प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त र राज्यले व्यक्तिको जग्गा प्राप्त गर्न बनेको ऐन, जग्गा प्राप्ती ऐन, २०३४ को दफा ३ को समेत विपरित रहेको छ । उक्त कार्यले हामी निवेदकहरुलाई नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ द्वारा प्रत्याभूत धारा १२(३) च, धारा १३, धारा १६, धारा १९ र धारा ३२ द्वारा प्रदत्त मौलिक हकमासमेत प्रतिकूल असर परेकोले विपक्षीहरुले हामी निवेदकहरुको जग्गाबाट समेत गिट्टी, ढुङ्गा, बालुवा निकाल्ने गरी

जारी भएको उल्लिखित सूचना वा त्यस अघि यस सम्बन्धमा कुनै निर्णय भएको रहेछ भने सो निर्णयसमेत नेपालको अन्तरिम संविधानको धारा ३२ एवं धारा १०७(२) को आधारमा उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी हामीहरुको हकभोगमा रहेको हामीहरुकै नाममा दर्ता श्रेस्ता कायम रहेको आवादी जग्गामा जबरजस्ती बलपूर्वक ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा निकासी कर र बिक्री गर्ने कार्य नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षी जिल्ला विकास समितिसमेतको नाममा परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ । साथै प्रस्तुत रिट निवेदको अन्तिम किनारा नभएसम्म निवेदकहरुको जग्गा अतिक्रमण नगर्नु नगराउनु र ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा निकाल्ने कार्य नगर्नु एवं निवेदकको जग्गाको भौतिक स्वरूप परिवर्तन नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरुको नाममा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१ बमोजिम अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदन पत्र ।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो ? जारी हुनु नपर्ने कुनै कारण भए यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिनभित्र विपक्षी नं. २ का हकमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत र अन्य विपक्षीको हकमा आफैं वा आफ्नो कानूनबमोजिमको प्रतिनिधि मार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी यो निवेदनको एक प्रति नक्कल साथै राखी विपक्षीहरुको नाउँमा सूचना पठाई लिखित जवाफ पेश भएपछि वा सोको अवधि व्यतित भएपछि नियमानुसार गरी पेस गर्नु ।

अन्तरिम आदेशको मागको सम्बन्धमा विचार गर्दा निवेदनममा उल्लेख भएको पाङ गाउँ विकास समिति वडा नं.१ कि.नं. २३१ को जग्गा निवेदकहरुको नाममा दर्ता भएको देखिएको, उक्त कि.नं. २३१ को जग्गासमेतमा उत्पादित बालुवा, ढुङ्गा र गिट्टीको निकासी कर बाहेक बिक्री गर्नका लागि ठेक्का बन्दोवस्त नगर्न नगराउन पुनरावेदन अदालत बाग्लुङ्गाबाट निषेधाज्ञाको आदेश जारी भइरहेको अवस्थामा निवेदकलाई हुन सक्ने क्षति तथा सुविधा सन्तुलनसमेतलाई दृष्टिगत गर्दा निवेदन मागबमोजिम निवेदकको नाममा दर्ता रहेको उक्त कि.नं. २३१ को जग्गाबाट ढुङ्गा, बालुवा र गिट्टी निकाल्ने कार्य नगर्नु नगराउनु भनी सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१(१) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी

गरिदिएको छ, यो आदेशको सूचना विपक्षीहरूलाई दिनु भन्ने यस अदालतको मिति २०७०/३/२७ को आदेश ।

मिति २०७०/२/२३ गते सार्वजनिक भएको नेपाल समाचार पत्र लगायतका कुनै पनि पत्रिका तथा सूचनामा व्यक्तिको निजी जग्गामा ठेक्का लगाउने गरी सार्वजनिक गरिएको छैन । उक्त सूचनामा बोलपत्र आह्वान गर्दा नै "निजी जग्गा बाहेक" भनी सूचना सार्वजनिक गरिएको छ । यस क्षेत्रमा कालीगण्डकी नदी अन्यत्रभन्दा केही फराकिलो गरी बगेकी छन् । यस्तो प्रकृतिमा रहेको सार्वजनिक जग्गामा यस आ.ब. २०७०/०७१ मा ठेक्का बन्दोबस्त गर्नको लागि नियमानुसार निजी जग्गा बाहेक गरी सार्वजनिक जग्गामा मात्र ढुङ्गा, बालुवा आदि बिक्री गर्ने गरी ठेक्का बन्दोबस्तको लागि सूचना आह्वान गरिएको प्रकाशित सूचनाहरूमा प्रष्टै रहेको छ । पुनरावेदन अदालतको फैसलालाई सम्मान गर्दै जिल्ला विकास समितिले यस चालु आ.ब.मा सम्बन्धित प्राविधिक विशेषज्ञद्वारा जग्गा नापजाँचसमेत गराई सार्वजनिक जग्गामा मात्रै ठेक्का लगाउन सूचना गरिएको हो । खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२ को दफा ३ मा "नेपालभित्र निजी वा सरकारी स्वामित्वमा रहेको जुनसुकै जमिनको सतह वा भू-गर्भभित्र रहेको वा पाइएको सम्पूर्ण खनिज पदार्थ नेपाल सरकारको सम्पत्ती हुनेछ ।" भनी स्पष्ट किटानी व्यवस्था गरेको पाइन्छ । स्पष्ट कानूनी व्यवस्थाको प्रतिकूल हुने गरी विपक्षीले ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवाको कारोबार गर्न मिल्दैन । जिल्ला विकास समितिले कानून बमोजिम वातावरणीय असर नगर्ने गरी प्राविधिक वातावरणविदद्वारा सिफारिस गरिए अनुसार ५० से.मी.देखि बढीमा डेढ मिटरसम्म मात्रै स्थानीय स्वायत्त शासन ऐनको दफा २१५, २१८ र नियमावलीको नियम २०७ मा तोकिए बमोजिम बिक्री गर्न कर लगाउन सक्ने व्यवस्था भए बमोजिम बालुवा, ढुङ्गा, गिट्टी, रोडा आदि मेशिन प्रयोग नगरी उत्खनन् गर्न सक्ने गरी नियमानुसार टेण्डर आह्वान गरिएको हो । राजस्व क्षेत्रका विज्ञ रहेको राजस्व परामर्श समिति, जिल्ला परिषद्को निर्णय, जिल्लाका अधिकांश कार्यालय प्रमुख, वातावरणविज्ञ रहेको जिल्ला अनुगमन तथा समन्वय समितिको अध्ययन समेतका आधारमा आ.व.२०७०/०७१ का लागि कानून बमोजिम बोलपत्र आह्वान गरिएको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वतको तर्फबाट परेको लिखित जवाफ ।

मिति २०७०/२/२३ गते सार्वजनिक भएको नेपाल समाचार पत्र लगायतका कुनै पनि पत्रिका तथा सूचनामा व्यक्तिको निजी जग्गामा ठेक्का लगाउने गरी सार्वजनिक गरिएको छैन । उक्त सूचनामा बोलपत्र आह्वान गर्दा नै "निजी जग्गा बाहेक" भनी सूचना सार्वजनिक गरिएको छ । विपक्षी निवेदकको आफ्नो हकभोगको आवादी जग्गामा जिल्ला विकास समितिले हडप्ने, अतिक्रमण गर्ने जस्ता कार्य गरेको छैन । हुँदै नभएका कुरालाई बिना प्रमाण, बिना आधार रिट निवेदन गर्न मिल्दैन । खानी तथा खनिज पदार्थ ऐन, २०४२ को दफा ३ मा "नेपालभित्र निजी वा सरकारी स्वामित्वमा रहेको जुनसुकै जमिनको सतह वा भू-गर्भभित्र रहेको वा पाइएको सम्पूर्ण खनिज पदार्थ नेपाल सरकारको सम्पत्ती हुनेछ" भनी स्पष्ट किटानी व्यवस्था गरेको पाइन्छ । आफ्नो जिल्ला क्षेत्रभित्र वातावरणको संरक्षण गर्दै श्रोत, साधनको समुचित प्रयोग गरी जिल्लाको सम्पूर्ण क्षेत्रमा विकास गर्नु जिल्लाको दायित्व पनि हो । जिल्ला विकास समितिको कार्यले कुनै कानूनको उलंघन भएमा ऐ.को दफा १७७ बमोजिम जिल्ला विकास समितिका विरुद्ध नालिस गर्नु पर्नेमा निर्णयहरू कार्यान्वयनको लागि स्थापित जिल्ला विकास समितिको कार्यालयका विरुद्ध नालिस गरिएको हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वतका स्थानीय विकास अधिकारी कृष्ण प्रसाद लम्सालको तर्फबाट प्रस्तुत भएको लिखित जवाफ ।

नियमबमोजिम पेश भएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री टिकाराम भट्टराईले निवेदनमा उल्लिखित कि.नं. २३१ को क्षेत्रफल २६-४-३-१ जग्गा निवेदकहरूको निजी आवादी सम्पत्ती हो । निवेदकहरूको स्वामित्वको सम्पत्तीबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा निकासी कर र विक्रीका लागि जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वतबाट बोलपत्र आह्वान गर्न मिल्दैन । बोलपत्र आह्वानको सूचनामा उल्लिखित स्थानबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा समेतका सामग्रीहरू निकाल्दा नदीको बहाव परिवर्तन भै मानव वस्ती नै जोखिममा पर्ने अवस्था छ । निजी जग्गाबाट जबरजस्ती रूपमा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवासमेतका सामग्रीहरू निकासी गर्ने गरी निकालिएको विपक्षीको बोलपत्र आह्वानको सूचना प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त र जग्गा प्राप्ति ऐन, २०६४ को दफा ३ समेतको विपरित हुँदा निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी हुनु पर्दछ भन्ने समेत बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

विपक्षीहरूको तर्फबाट महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री मानबहादुर राईले जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वतबाट प्रकाशित सूचनामा निवेदकहरूको निजी जग्गामा ठेक्का लगाउने भन्ने बेहोरा उल्लेख गरिएको छैन । बोलपत्र आह्वानको बेहोरामा नै निजी जग्गा बाहेक भन्ने उल्लेख गरिएको छ । पुनरावेदन अदालत

बाग्लुङ्गबाट यस पूर्व भएको फैसलालाई सम्मान गर्दै जिल्ला विकास समितिले आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को लागि प्राविधिक विशेषज्ञद्वारा जग्गा नापजाँच गराई सार्वजनिक जग्गामा मात्रै ठेक्का लगाउन सूचना प्रकाशित गरिएको र ठेक्का बन्दोबस्तको लागि सूचना प्रकाशित गरिएको आर्थिक वर्ष समाप्त भैसकेको अवस्था हुँदा रिट निवेदन खारेज हुनु पर्दछ भन्ने समेत प्रस्तुत गर्नु भएको बहस सुनियो ।

प्रस्तुत भएको उपरोक्तानुसारको बहस जिकिरसमेत सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी हुने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा पर्वत जिल्ला पाङ गाउँ विकास समिति वडा नं.१ स्थित कि.नं. २३१ को २६-४-३-१ जग्गा हामी निवेदकहरूको हो । जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वतबाट मिति २०७०/२/२३ मा आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को लागि ठेक्का सम्बन्धी सिलबन्दी बोलपत्र आह्वानको सूचना प्रकाशित गरिएको र ठेक्का सम्बन्धि विवरणमा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा निकासी कर र बिक्रीको लागि पर्वत जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं.१ क्र.सं. १, ठेक्का नं.१(क) मा भ्याट बाहेक न्यूनतम अंक ६२,००,०००। तोकी बोलपत्र आह्वान भएको रहेछ । उक्त सूचनामा हाम्रो कि.नं. २३१ को जग्गाबाट समेत ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा रोडा निकासी र बिक्री गर्ने भन्ने उल्लेख छ । विपक्षीहरूको उक्त कार्यले नदीको बहाव नै परिवर्तन हुँदै जाने, नदी किनारमा रहेको खेतीयोग्य जमिन बगरमा परिणत हुने र वातावरणमा समेत प्रतिकूल प्रभाव पर्ने अवस्था छ । उक्त आन्तरिक आय ठेक्का सम्बन्धी सिलबन्दी बोलपत्र आह्वानको सूचनाले संविधान प्रदत्त मौलिक हकमा प्रतिकूल असर परेकोले विपक्षीहरूले हामी निवेदकहरूको जग्गाबाट समेत गिट्टी, ढुङ्गा, बालुवा निकाल्ने गरी जारी भएको सूचना र त्यस अघि यस सम्बन्धमा कुनै निर्णय भएको रहेछ भने सो निर्णयसमेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी सो जग्गाबाट जबरजस्ती पूर्वक ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा रोडा निकासी र बिक्री गर्ने कार्य नगर्नु नगराउनु भनी अन्तरिम आदेश सहित परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने मुख्य निवेदन मागदाबी रहेकोमा मिति २०७०/२/२३ गते सार्वजनिक भएको सूचना व्यक्तिको निजी जग्गामा ठेक्का लगाउने गरी प्रकाशित गरिएको नभै " निजी जग्गा बाहेक" भनी प्रकाशित गरिएको छ । वातावरणीय असर नगर्ने गरी प्राविधिकद्वारा सिफारिस गरिए अनुसार ५० से.मि.देखि बढीमा डेढ मिटरसम्म मात्रै स्थानीय स्वायत्त शासन ऐनको दफा २१५, २१८ र नियमावलीको नियम २०७ मा तोकिए बमोजिम बिक्री गर्न कर लगाउन सक्ने व्यवस्था भए बमोजिम बालुवा ढुङ्गा गिट्टी रोडा आदि मेशिन प्रयोग नगरी

उत्खनन् गर्न सक्ने गरी नियमानुसार टेण्डर आह्वान गरिएको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत लिखित जवाफ रहेको पाइन्छ ।

जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वत, कुश्माबाट प्रकाशित ठेक्का सम्बन्धी, शिलबन्दी बोलपत्र आह्वानको सूचनाको मिसिल संलग्न छाँयाप्रति हेर्दा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ एवं स्थानीय निकाय आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६४ बमोजिम उक्त जिल्ला विकास समितिको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा, माटो, दहत्तर बहत्तर, स्लेट बिक्री तथा निकासी करको लागि विभिन्न नदी, खोलानाला, खानीहरुबाट तोकिएको परिमाणमा बिक्री तथा निकासीसमेतको ठेक्का बन्दोबस्त गर्नु परेको भन्ने बेहोरा उल्लेख गर्दै आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को लागि ठेक्का सम्बन्धी विवरणको (अ) अन्तर्गत ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा निकासी कर र बिक्री (निजी जग्गामा बाहेक) भन्ने उल्लेख गरेको पाइन्छ । सो सूचनाको क्र.सं. १, ठेक्का नं.१(क) मा ठेक्काको नाम "दमुवा खोला बगरदेखि सहश्रधारा क्षेत्र हुँदै मल्याङ्गी खोला गिट्टी, ढुङ्गा, बालुवा, रोडा, दहत्तर, बहत्तर, स्लेट, ग्रेभल, माटो आदि} भन्ने उल्लेख गरेको देखिन्छ । उक्त ठेक्काको उठाउनु पर्ने क्षेत्र अन्तर्गत "नाडलीवाङ्ग गाउँ विकास समिति र पाङ्ग गाउँ विकास समितिको सिमानामा पर्ने दमुवा खोलादेखि पूर्व, दक्षिणतर्फ कालिगण्डकी नदी तथा मोदीखोलाको बगर, रतिखोला र मल्याङ्गदी खोलाको वरिपरिको क्षेत्र" तोकेको र न्यूनतम अंक भ्याट बाहेक रु.६२,००,०००। तोकेको पाइयो । माथि उल्लिखित जिल्ला विकास समितिको कार्यालय पर्वत, कुश्माको ठेक्का सम्बन्धी विवरण (बोलपत्र) बाट आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को लागि आन्तरिक आय ठेक्का सम्बन्धी शिलबन्दी बोलपत्र आह्वानको सूचनाको विषयलाई लिएर प्रस्तुत रिट निवेदन दायर गरेको देखिन आयो । प्रस्तुत रिट निवेदन आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को विषयलाई लिएर दायर भएकोमा सो आर्थिक वर्ष व्यतित भैसकेको देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदनको औचित्यभित्र प्रवेश गर्नु परेन ।

विपक्षीहरुको लिखित जवाफ बेहोराबाट ठेक्का बन्दोबस्तको लागि बोलपत्र आह्वान गरिएको जग्गा सार्वजनिक जग्गा हो भन्ने देखिँदा त्यसतर्फ निवेदकहरुको जग्गा सडकमा परी बाँकी कति हुन आउँछ विवादित जग्गामा नक्सा गरी निवेदकहरुका दर्ता बाहेकको अन्य जग्गामा मात्र विपक्षीले ठेक्का सम्बन्धी बोलपत्र आह्वान गर्न पाउने देखिँदा सोतर्फ विचार पुऱ्याई निवेदकहरुको जग्गा एकिन गरी मात्र अब आयन्दा ठेक्का सम्बन्धी बोलपत्र आह्वान गर्नु गराउनु साथै अदालतको फैसलाको कार्यान्वयन गर्नु गराउनु विपक्षीको दायित्व भएको

देखिँदा त्यसतर्फ अदालतको अवहेलना मुद्दा पुनरावेदन अदालत बाग्लुङ्गमा परिरहेको भन्ने बहस निवेदकहरूको तर्फबाट आएकोले अदालतमा विचाराधीन अवस्थामा रहेको मुद्दालाई असर पर्ने गरी बोल्न मिल्ने देखिएन ।

अतः माथी विवेचित आधार र कारणबाट निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नु पर्ने अवस्था विद्यमान नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । रिट निवेदन नै खारेज भएको हुँदा यस अदालतबाट मिति २०७०/३/२७ मा जारी भएको अन्तरिम आदेश स्वतः निष्कृत हुन्छ । प्रस्तुत रिट निवेदनको दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृतः कृष्णप्रसाद पौडेल

कम्प्युटर टाइप गर्नेः विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति सम्बत् २०७२ साल बैशाख १० गते रोज ५ शुभम् -----